

Гринів Володимир, к.е.н., кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної економіки, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна)

Hryniv Volodymyr, Candidate of Sciences in Economics, Department of Entrepreneurship, Trade and Applied Economics, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine) <https://orcid.org/0000-0002-5465-569X>

ЗАВДАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ВНУТРІШНЬОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ TASKS AND INSTRUMENTS OF THE DOMESTIC ECONOMIC POLICY MECHANISM

Гринів В. Завдання та інструменти механізму внутрішньої економічної політики. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. Том 10. № 1. С. 183 – 187.

Hryniv V. Tasks and instruments of the domestic economic policy mechanism. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2025. Volume 10. № 1, pp. 183 – 187.

Реалізація внутрішньої економічної політики передбачає окреслення її завдань та визначення її інструментів. Забезпечення ефективності її реалізації обумовлює економічне регулювання, відображене у дотриманні законів і правил економічної поведінки. Регулювання економічних відносин визначається державною економічною політикою, яка є частиною соціальної, та діями економічних агентів. Державне економічне регулювання представлено завданнями макроекономічної політики, в основі якої є регулювання обсягу грошової маси у контексті визначення її реальної вартості та її перерозподілу в економічній системі. Економічне регулювання вартості у формі індексу споживчих цін, економічне обґрунтування формування категорії прибутку, визначення платіжного балансу як форми рівноваги активів і пасивів складають головні економічні завдання. Додатково до макроекономічного здійснюється регулювання на мікрорівні у формі реалізації індивідуальної економічної політики. Внутрішній валовий продукт економічних агентів сформовано їх витратами на споживання та заощадження. Суб'єкт економічної політики є суб'єктом інвестування, оскільки придбаває майно як товари довготривалого користування. Суб'єкт як соціальна категорія є об'єктом регулювання, досягнення економічних завдань забезпечують показники, що гарантують якість життя суб'єкта. Особливості задоволення індивідуальних потреб визначає регіональна економічна централізація. Механізм внутрішньої економічної політики характеризується як забезпечення системи передавальних засобів, за допомогою яких представлено економічний цикл як об'єкт дослідження. На мезорівні економічний цикл визначається періодом та періодичністю. На мезорівні економічний цикл представлений як життєвий цикл товару, що характеризує термін зберігання і використання товару. Методологічні засади циклічності економічних процесів знаходяться у просторі динамічної рівноваги економічних процесів. Продуктивні сили та виробничі відносини забезпечують дієвість передавального економічного механізму господарських відносин та формалізують забезпечення розвитку соціалізації. Разом завдання та інструменти економічної політики, визначення економічних категорій її предмету та об'єкта дослідження є складовими механізму внутрішньої економічної політики.

Ключові слова: економіка, вартість, суб'єкт, валюта.

Implementing domestic economic policy involves outlining its objectives and determining its instruments. Ensuring the effectiveness of its implementation requires economic regulation, reflected in compliance with the laws and rules of economic behavior. The regulation of economic relations is determined by state economic policy, which is part of social policy, and the actions of economic agents. State economic regulation is represented by macroeconomic policy tasks, which are based on regulating the volume of money supply in the context of determining its real value and its redistribution in the economic system. Economic regulation of value in the form of the Consumer Price Index, the economic justification for the formation of the profit category, and the definition of the balance of payments as a form of balance of assets and liabilities are the main economic tasks. In addition to macroeconomic regulation, micro-level regulation is carried out by implementing individual economic policy. Their consumption and savings expenditures form the gross domestic product of economic agents. Economic policy is an investment subject since it acquires property as durable goods. The subject as a social category is an object of regulation; the achievement of economic tasks provides indicators that guarantee the subject's quality of life. At the same time, the features of satisfying individual needs are determined by regional economic centralization. The mechanism of domestic economic policy is characterized as providing a transmission system through which the economic cycle is presented as an object of study. At the mega level, the period and periodicity determine the economic cycle. At the mesolevel, the economic cycle is presented as the life cycle of a product, which characterizes the shelf life and use of the product. The methodological principles of the cyclical nature of economic processes are in the dynamic equilibrium of economic processes. Productive forces and production relations ensure the effectiveness of the transmission economic mechanism of economic relations and formalize the provision of the development of socialization. Together, the tasks and instruments of economic policy, the definition of economic categories of its subject, and the object of study are components of the mechanism of domestic economic policy.

Keywords: economy, value, subject, currency.

Вступ

Відокремлення суспільних інтересів з ціллю відображення потребує класифікації їх першопричин. З огляду на явище важких економічних криз в економіці розвинутих країн є потреба розкриття нормативного значення економічних індикаторів, де процеси економічного управління характеризуються ознаками системних помилок.

Особливості процесів трансформації, характерні у постсоціалістичній економіці, обумовлені підходом до розв'язання алгоритму національних економічних інтересів і мають символічні характеристики. Управління економічними процесами соціалістичного суспільства характеризує спрощену модель економічного розвитку, прибуток, економічний результат забезпечується випуском продукції. Розмежування суспільних класів, характерне у капіталістичному світі, нівелюється боротьбою супроти узурпації прав. У соціалістичному світі безумовна свобода дій, скерованих на задоволення потреб суб'єкта права, розглядається як об'єкт права, у цьому випадку будь-які бар'єри на шляху до розвитку розглядаються у контексті усунення. Початкове ігнорування природи економічних категорій зводиться нанівець здатністю розуміти процеси змін.

Метою наукового дослідження є виявлення певних взаємозв'язків та закономірностей на основі наявних даних, що характеризують явища і процеси. З цією метою здійснюється теоретичний огляд та прикладні заміри кола питань, пов'язаних з поставленим завданням, висвітленням проблеми. Наявність малої економічної системи, яка ефективно функціонує, наприклад, подвійний запис у системі бухгалтерського обліку, дозволяє будувати припущення про наявність великих економічних систем. Економічна система представлена сукупністю одиниць, які її утворюють.

Шаблонні значення економічних індикаторів є предметом вивчення у процесі розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. Практика господарських відносин є усталеною формою вияву економічних механізмів, підвищення їх механізації. Функціонування економічних механізмів забезпечує економічну волатильність, чуттєвість кон'юнктури – контрциклічні зміни поведінки контрагентів. Економічна механістика відбудовує деформовані комірочки у секторах, забезпечуючи прискорення еволюції.

Головне завдання учасника господарського процесу полягає у виявленні рішень, які сприятимуть досягненню цілей, вигоди. В економічній інтерпретації це передбачає отримання прибутку, задоволення потреб суб'єкта, перевищення доходів над витратами. Реалізація зазначеного завдання здійснюється шляхом використання та перерозподілу ресурсів і є складовою довгострокового економічного планування. Поєднання профільної теорії і практики, емпіричні дослідження та методологічне обґрунтування формують методологічну основу економічної самостійності.

Добробут громадян, рівень багатства як соціальний індикатор є критерієм ефективної економічної політики. Доступність благ є ознакою рівня соціального та економічного розвитку суспільства. Зокрема, здобуття освіти, культурний розвиток, медичне забезпечення не створюють економічного результату, сприяючи утворенню середовища розвитку і блага. Соціальна політика формує складові економічної вартості, створюючи прибуток у формі наявного доходу.

Механізм внутрішньої економічної політики визначається її завданнями та засобами їх реалізації. Актуальність вибраного напрямку дослідження визначається наявністю невирішених раніше частин загальної проблеми або тих, котрі розв'язані тільки на початковій стадії.

Аналіз досліджень і публікацій у галузі економічної політики представлено методологічним доробком представників різних економічних шкіл як східних, так і західних державних утворень. Економічна думка середньовічного Сходу (X – I ст. до н.е.) висвітлена у працях філософів, течій, зокрема Лао-цзи, Кун-цзи (Конфуцій), Даосизму, в основі вчення яких лежать економічні відносини на засадах розвитку економічної самостійності та соціальної справедливості [2]. Економічні вчення середньовіччя сформовані на основі наукових теорій, що визначають економічні і соціальні основи існування суспільних класів, їх розвитку. Сучасні праці західних дослідників економічної думки представлено ідеями М. Фрідмана, Дж. М. Кейнса, де завдання економічної політики визначає політика цінового регулювання.

Формулювання цілей статті

У статті реалізовано такі завдання:

- визначено об'єкт та предмет регулювання в означенні стратегії економічної політики;
- структуровано завдання економічної політики через диверсифікацію інструментів її реалізації;
- ранжовані механізми розв'язання поставленої проблеми у контексті дослідження її складових;
- запропоновано методологічні підходи у розв'язанні поставленої проблеми;
- охарактеризовано ознаки категорії вартості як засобу збереження економічної рівноваги у товарно-грошових відносинах.

Виклад основного матеріалу дослідження

Рівноважне значення внутрішнього валового продукту та можливість обміняти його на еквівалентну вартість є запорукою господарської ефективності. Це передбачає визначення попиту на товари, забезпеченого пропозицією у вигляді іншого товару, тобто, грошового еквіваленту. Формування реальної вартості грошового значення створює безпеку в економічних відносинах та сприяє зростанню благ.

Без урахування пізнання економічної природи оцінюваних явищ, господарських відносин штучний інтелект як економіко-математичний метод не є ефективним. Прибуток як категорія економічного змісту перебудовується у соціальну категорію, яка вимірюється якісними показниками.

Категорією міри вартості, яку визначає споживчий кошик громадянина, є індекс споживчих цін. Ціновий кошик представляє набір основних товарів, які придбав споживач для задоволення своєї потреби. Споживчий кошик є одночасно вартісним еквівалентом, створюючи забезпечення вартості, і також її

обмін. Отже, індекс ціни товару відображається факторами виробництва. Неоднакове співвідношення цін факторів виробництва у країнах-партнерах призводить до неоднакових співвідношень цін товарів, що й забезпечує основу для вигідної торгівлі. Порівняльна перевага з'являється, коли структура відносних цін у країнах відрізняється [1, с. 80].

Ціна фактору визначається вартістю енергії, зусиль, витрачених на його створення. Порівнюваною величиною є ставка росту. Незначний її розмір в одних формаціях та гіперставка в інших співвідносяться зі ставкою інфляції, яка є таргетованою, означеною. Будь-які розбіжності у ставках росту та інфляції є індикатором дисонансу у просторовій економічній системі та мають бути усунуті. При таргетуванні інфляції на рівні 10% ставка росту не може складати 20%, оскільки інакше утворюється цінова диспропорція, порушується грошова рівновага, створюється колапс економічної системи. У випадку усунення розбіжностей просторова економічна система встановлює тотожність, доходи суб'єктів урівноважуються їх витратами, утворюється баланс товарів і грошей.

Індекс споживчих цін, індекс цін виробника, базовий індекс формують різні підходи до оцінювання цінових змін. У зміні цін на товари показано стимул економічного росту, імпульс як чинник економічного зростання. Підвищення цін обумовлюється бажанням контрагента збільшити економічні вигоди, блага, однак таке збільшення має бути обґрунтованим, доцільним, мати інтерес для економічних учасників. Вигода повинна відповідати критеріям своєчасності, повноти, достовірності, наочності. Значення прибутку має бути правильно вимірним. Мірою прибутку є ставка економічної вигоди. У певно визначених умовах облікова, дисконтна, податкова ставки також є характером вигоди, індексом економічного зростання чи ставкою росту.

Ефективність економічної рівноваги забезпечує не лише створення вартості, а й її перерозподіл, визначений політикою витрат економічного суб'єкта. Наявний дохід суб'єкта у формі грошових заощаджень виступає джерелом інвестиційних ресурсів. Гроші, вилучені з обігу, є частиною вартості, не покривають споживчі витрати, але є товарами довготривалого використання. Накопичення є показником отриманих благ, оскільки їх природа є ознакою задоволення поточних, граничних витрат населення. Тому і походження їх не є інфляційним. Також інвестиційними ресурсами є залишки товарів на складах. Рівноважне значення потоку товарів і грошей в економіці як великій економічній системі, де склад і розміщення товарів відповідає джерелам їх формування, є проекцією малої економічної системи подвійного запису. В макроекономічній теорії такий підхід до оцінки рівноваги товарів і грошей представлений системою національних рахунків.

Подібні до бюджетних функцій діють неприбуткові неурядові організації, у тому числі міжнародні фінансові та галузеві організації, активізуючи процеси перерозподілу створеної громадянами вартості, які є альтернативним органом управління у реалізації регіональної соціальної та економічної політики. Порівняно з комерційними і прибутковими організаціями, діяльність неприбуткових неурядових організацій не передбачає використання факторів виробництва, що сприяє зосередженню наявних ресурсів у системі економічного кругообігу. Функція перерозподілу вартості реалізується небанківськими фінансово-кредитні установами, куди включають кредитні спілки, ломбарди, недержавні пенсійні фонди. Діяльність таких організацій не створює ризику ліквідності, так як опосередковується обігом реальної, забезпеченої вартості. Значним ризикам ліквідності підлягає фінансова банківська діяльність, що генерує незабезпечені грошові кошти за допомогою ефекту мультиплікатора.

Споживчий кошик характеризує засоби задоволення потреб домогосподарства і кількісно представлений товарами та послугами. Схожим за своєю природою до споживчого кошику є платіжний баланс. У платіжному балансі, де резервні активи є регулюючою статтею, представлена рівновага товарів і грошової вартості. Він так само, як і споживчий кошик, представляє собою потребу сукупності домогосподарств у імпорتنих товарах та прив'язаний до значення валютного курсу. Вартість валютного курсу (згідно з економічною теорією) встановлюється через співвідношення вартості споживчого кошика у двох валютах. Правильно встановлений валютний курс лежить в основі регулювання, валютна політика визначає цінову. Внутрішня цінова стабільність є результатом зовнішньої цінової політики.

Остання є предметом регулювання центрального органу. Тарифні та митні бар'єри, а також протекціоністські заходи формують індекс цінової стабільності. Диспаритет у цінах товарів потребує використання ставки валютного курсу з метою регулювання падіння чи зростання цін, незабезпечене обсягом грошової маси. Оплата імпорتنих товарів передбачає наявність іноземної валюти, придбання якої опосередковує еквівалентний обмін вартістю. У разі забезпечення вартості вітчизняної валюти товарами обмін першої на іноземну є звичайним обміном вітчизняних товарів на іноземні, тому кількість придбаних іноземних товарів має відповідати кількості вітчизняних. У випадку потоку іноземних товарів, які не обміняли на вітчизняні, виникає дефіцит платіжних засобів, що містять у собі уречевлену вартість, створюється колапс, порушення рівноваги грошової і товарної маси, що руйнує економічну безпеку країни.

Ефективність реалізації мікроекономічної політики як засіб забезпечення економічної рівноваги може бути проілюстровано на підставі оцінки статей платіжного балансу господарської одиниці (табл. 1).

Дані таблиці показують переміщення фінансових засобів у кругообороті товарного обігу; результат здійснення операції характеризує тотожність. У випадку порівняння вимірності активної і пасивної сторони за наявності відхилення значення прибутку (збиток) у розділі "капітал" баланс

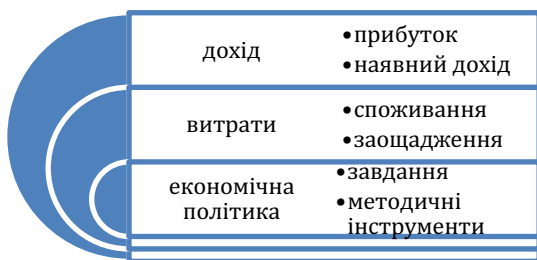
формалізується. Дисбаланс платіжного балансу є контрастом прибутку (+) або збитку (--). Зменшення до найнижчого рівня значення прибутку відбувається через зниження рівня доходу або стримане збільшення рівня витрат, що супроводжується перерозподілом вартості, отже, вартість як суспільно-економічна категорія не зникає, є незмінна.

Як на індивідуальному, так само і на національному рівні, зміна балансових значень супроводжує перенесення категорії вартості в іншу форму, використовуючи прибуток або збиток. У контексті економічної теорії перенесення або споживання вартості пояснюється як обмін цінностями, ціна яких є мінусовою вартістю. З огляду на те, що загалом категорію вартості формує сума споживання C та заощадження S , перенесена вартість може бути представлена кількісно пропорцією співвідношення елементів вартості C та S або лише одним із її елементів.

Реалізація політики соціально-економічних відносин відбувається шляхом вторинного розподілу вартості, створеної у ланці економічної системи. Тоді виробництво соціального блага, що забезпечує соціальні потреби, набуває форми інвестиційної складової категорії вартості. Забезпечення соціальних послуг – освіти, охорони здоров'я, спорту, соціальної роботи, – інвестиційний інструмент соціально-економічної стратегії, що не є інвестиційними витратами із метою забезпечення статутної діяльності підприємства. Соціальні послуги як засіб досягнення інвестиційних цілей є відмінними від цілей споживання, соціальний сектор не є тотожний економічному. З огляду на те, що ефективність функціонування соціальної сфери спрямована на забезпечення особливих особистих потреб, підвищення якості за ознакою віку стимулюватиме споживання як компонент вартості і сприятиме цілям економічного розвитку – відбувається завершення соціально-економічного кругообігу за цільовою характеристикою у системі взаємовідносин економічних агентів.

Важливим фактором у методології завдань економічної політики є розвиток секторів економіки та соціального сектору на рівні регіону, що забезпечує його економічну самостійність. Регіональну економічну політику представляє бюджетно-податкова, інші напрями мають несистематичні, разові ознаки. Здійснення реалізації економічної політики потребує створення додаткової регіональної інфраструктури, спрямованої на задоволення економічних та культурних потреб домогосподарств. Децентралізація галузей бюджетних призначень, здійснена з метою концентрації додаткових ресурсів на реалізацію економічних потреб регіону, створюватиме вигідні умови для формування взаємної відповідальності учасників соціальних і економічних відносин, сприяючи перерозподілу вартості у сфері державних фінансів. Перерозподіл вартості державних фінансів проєктується регіональною соціально-економічною політикою, де економічний фактор порівнюється із соціальним, який визначено головним.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Рис. 1. Механізм реалізації економічної методології. Джерело: складено автором

Ефективне здійснення економічної політики передбачає формування економічних завдань і визначення економічних категорій.

Коректне застосування економічних інструментів з метою формування рівноваги грошового і товарного ринку є запорукою рентабельності, прибутковості економічної діяльності і досягнення нормативного значення показників соціальної політики. Компланарні дії учасників господарських відносин є запорукою економічної безпеки індивіда. Моноуправління, що супроводить формування та реалізацію економічної стратегії, сприяє досягненню значення соціально-

економічних індикаторів, для яких характерні своєчасність, повнота, достовірність, наочність. Реформування економічних відносин в процесі реалізації тактичних цілей доцільно здійснювати із поділом функціональних повноважень держави та індивідуального сектору, зокрема на регіональному рівні. Розподіл створеної в економіці вартості неприбутковими неурядовими установами належить до пріоритетних завдань суб'єктів економічної політики поряд зі створенням у комерційному секторі доданої вартості.

Література

1. Френклін Р. Рут, Антон Філіпенко. Міжнародна торгівля та інвестиції / Пер. з англ. Київ: Основи, 1998. 743 с.
2. Історія економічних учень: підручник / Л.Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник та ін./за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О.Татаренко. Київ:КНЕУ, 2001. 564с.
3. Ткачук І. Г. Економічна самостійність регіону. Київ: Наукова думка, 1994. 229с.

-
4. Ткач О.В., Мікула Н.А. Регіональні просторово-економічні системи: сучасний стан та перспективи розвитку. Львів: ІРД НАН України, 2012. 386с.
  5. Національний банк України. URL: <http://bank.gov.ua>.
  6. Мазаракі А. А., Лагутін В. Д. Внутрішній ринок України в умовах дисбалансів між виробництвом і споживанням. *Науковий журнал «Економіка України»*. 2016. -№4. С. 4-18.
  7. Пилипів Н. І., П'ятничук І. Д. Концептуальний підхід до визначення системи бухгалтерського обліку ділового партнерства банків. *Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку регіону* : монографія / за ред. Н. І. Пилипів, В. В. Стефініна. Івано-Франківськ : Видавець Віктор Дяків, 2014. С. 38-52.
  8. Гринів В. М. Оцінка і активізація економічного потенціалу регіонів : дис.. д-ра екон. наук. Івано-Франківськ, 2023. 172 с. URL: https://vad.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/156/2023/12/dysertatsiia_hryniv.pdf.
  9. Нікбахт Е., Гроппелі А. Фінанси / Пер. з англ. В.Ф. Овсієнка, В.Я. Мусяєнка. Київ: Основи, 1993. 383 с.

References

1. Root, F. R., & Filipenko, A. (1998). *Mizhnarodna torhivlia ta investysii* [International Trade and Investments] (Transl. from English). Kyiv: Osnovy.
2. Korniiichuk, L. Ya., Tatarenko, N. O., Poruchnyk, A. M., et al. (2001). *Istoriia ekonomichnykh uchen* [History of Economic Doctrines]. (L. Ya. Korniiichuk & N. O. Tatarenko, Eds.). Kyiv: KNEU.
3. Tkachuk, I. H. (1994). *Ekonomichna samostiinist rehionu* [Economic Independence of the Region]. Kyiv: Naukova dumka.
4. Tkach, O. V., & Mikula, N. A. (2012). *Rehionalni prostорово-ekonomichni systemy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku* [Regional Spatial-Economic Systems: Current State and Development Prospects]. Lviv: IRD NAS of Ukraine.
5. *Natsionalnyi bank Ukrainy* [National Bank of Ukraine]. Available at: <http://bank.gov.ua>.
6. Mazaraki, A. A., & Lahutin, V. D. (2016). *Vnutrishnii rynek Ukrainy v umovakh dysbalansiv mizh vyrobnytstvom i spozhyvanniam* [The Domestic Market of Ukraine Under Conditions of Imbalances Between Production and Consumption]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4, pp. 4–18.
7. Pylypiv, N. I., & Piatnychuk, I. D. (2014). *Kontseptualnyi pidkhid do vyznachennia systemy bukhhalterskoho obliku dilovoho partnerstva bankiv* [Conceptual Approach to Defining the Accounting System for Business Partnerships of Banks]. In *Stratehichni priorytety sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu* [Strategic Priorities of Socio-Economic Development of the Region] (N. I. Pylypiv & V. V. Stefinin, Eds.), pp. 38–52. Ivano-Frankivsk: Vydavets Viktor Diakiv.
8. Hryniv, V. M. (2023). *Otsinka i aktyvizatsiia ekonomichnoho potentsialu rehioniv* [Assessment and Activation of the Economic Potential of Regions]. Doctoral dissertation. Ivano-Frankivsk. Available at: https://vad.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/156/2023/12/dysertatsiia_hryniv.pdf.
9. Nikbakht, E., & Groppelli, A. (1993). *Finansy* [Finance] (Transl. by V. F. Ovsienko & V. Ya. Musiienko). Kyiv: Osnovy.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2025 р.